

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В ЗДО

Інклюзивна освіта в закладах дошкільної освіти (ЗДО) передбачає створення умов для навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами (ООП) у звичайних групах разом з іншими дітьми. Основна ідея полягає у забезпеченні рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей.

Основні аспекти інклюзивної освіти в ЗДО:

- **Створення інклюзивних груп:**

У кожному ЗДО за наявності заяв батьків формуються інклюзивні групи, де кількість дітей з ООП обмежена (не більше трьох, а для дітей з тяжкими порушеннями - не більше однієї).

- **Індивідуальний підхід:**

Освітній процес в інклюзивних групах адаптується до потреб кожної дитини, з урахуванням їхніх індивідуальних можливостей, використовуються різні методи навчання та корекційно-розвиткові заняття.

- **Спеціальна підтримка:**

В інклюзивних групах працюють вихователі, асистенти вихователів, а також можуть залучатися інші фахівці, такі як вчителі-логопеди, практичні психологи, тощо.

- **Створення психологічного комфорту:**

Важливою умовою є створення сприятливого психологічного клімату в групі, де кожна дитина почувається комфортно та прийнятою.

- **Співпраця з батьками:**

Батьки відіграють важливу роль у процесі інклюзивного навчання, їхня активна участь та співпраця з педагогами є необхідною умовою успішної адаптації дитини.

Переваги інклюзивної освіти:

- **Для дітей з ООП:**

Розвиток комунікативних навичок, соціальна адаптація, покращення когнітивних, моторних, мовних та емоційних навичок, навчання через наслідування однолітків.

- **Для інших дітей:**

Розвиток толерантності, взаєморозуміння, поваги до інших, формування почуття приналежності до спільноти.

- **Для суспільства:**

Створення більш інклюзивного та справедливого суспільства, де кожна людина має можливість реалізувати свій потенціал.

Постановою Кабінету Міністрів України від 28 липня 2021 р. № 769 «Про затвердження Порядку організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти» затверджено зміни до **Порядку організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти** (постанова Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 р. № 530). Зміни в оновленому Порядку організації інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти (далі – Порядок) спрямовані на індивідуалізацію освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами та їх підтримку відповідно до персональних потреб. Зазначений документ набув чинності 1 січня 2022 року.

Головною зміною, що відбулася відповідно до Порядку, запроваджено поняття «*рівні підтримки*» – обсяг тимчасової або постійної підтримки в навчанні дітей, які цього потребують. Всього визначено 5 рівнів підтримки: від труднощів I ступеня прояву (незначні чи поодинокі) у дітей, яким надаватиметься підтримка першого рівня (визначається та надається у закладі освіти), до труднощів V, найтяжчого ступеня прояву (додаток 2 до Порядку).

Підтримка дітям з особливими освітніми потребами другого-п'ятого рівня визначається фахівцями інклюзивно-ресурсного центру (ІРЦ) та фіксується у висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини. Кількість дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивних групах залежить від рівнів підтримки та становить не більше трьох осіб, зокрема:

- не більше 1 дитини, яка потребує четвертого чи п'ятого рівня підтримки;
- не більше 2-х дітей, які потребують третього рівня підтримки;
- не більше 3-х дітей, які потребують другого рівня підтримки.

Якщо у висновку про комплексну оцінку не вказано рівня підтримки (наприклад, це висновок ІРЦ виданий раніше), дитина зараховується до інклюзивної групи відповідно до рекомендацій команди психолого-педагогічного супроводу та складності порушень.

Підтримка першого рівня за рішенням закладу дошкільної освіти може надаватись тим вихованцям, у яких було виявлено певні труднощі в навчанні. Для цього за письмовою заявою одного з батьків керівник дитсадка утворює команду психолого-педагогічного супроводу, яка і з'ясовує потребу такої підтримки. Якщо ж зусиль закладу буде недостатньо для надання дитині підтримки в освітньому процесі, батькам рекомендують звернутися до інклюзивно-ресурсного центру (ІРЦ) для проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини.

Для дітей з особливими освітніми потребами, незалежно від визначеного рівня підтримки, команда психолого-педагогічного супроводу складе індивідуальну програму розвитку (ІПР), а для тих дошкільнят, які цього потребують, індивідуальний навчальний план.

Для всіх дітей з особливими освітніми потребами, незалежно від визначеного рівня підтримки, командою психолого-педагогічного супроводу на навчальний рік складається ІПР за встановленою формою (додаток 1 до Порядку). У разі потреби ІПР може складатися і на літній період. ІПР зберігається у закладі не менше 3 років та обліковується в системі автоматизації роботи ІРЦ.

Зазначено, що діти з особливими освітніми потребами здобувають дошкільну освіту відповідно до державного стандарту дошкільної освіти за допомогою прийнятних методів, що враховують їхні індивідуальні потреби та можливості.

Наступною головною зміною Порядку введено поняття «ресурсна кімната». У закладі дошкільної освіти це частина кімнати (зона), призначена для розвитку дітей з особливими освітніми потребами, гармонізації їхнього психоемоційного стану та психологічного розвантаження, а також для групових та індивідуальних психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових занять.

Наголошуємо, що якщо до директора із заявою та при наявності висновку ІРЦ про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини звернулися батьки або інші законні представники дитини з особливими освітніми потребами, то в обов'язковому порядку в закладі утворюється інклюзивна група.

Відповідно до діючих нормативно-правових актів:

- діти з особливими освітніми потребами, що зумовлені порушеннями інтелектуального розвитку та/або сенсорними та фізичними порушеннями, мають право на першочергове зарахування до закладів дошкільної освіти;
- діти з особливими освітніми потребами, які навчаються у спеціальних та інклюзивних групах забезпечуються безоплатним харчуванням у закладах освіти;
- при будівництві чи реконструкції приміщень ЗДО забезпечується доступність до будівель, споруд і приміщень згідно з державними будівельними нормами і стандартам;
- забезпечується адаптація матеріально-технічної бази закладу дошкільної освіти до потреб дітей з особливими освітніми потребами з застосуванням технологій універсального дизайну та розумного пристосування;
- заклади освіти забезпечують надання дітям з особливими освітніми потребами психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, а також допоміжних засобів для навчання відповідно до законодавства;
- вводиться посада асистента вихователя;
- за рекомендаціями ІРЦ та письмовою заявою батьків або осіб, які їх замінюють, заклад дошкільної освіти забезпечує доступ до освітнього процесу асистента дитини з особливими освітніми потребами.

Пройти психолого-педагогічну оцінку розвитку або отримати супровід можливо дітям від народження. Таким чином, відтепер до інклюзивних груп закладів дошкільної освіти можуть бути зараховані діти раннього віку з особливими освітніми потребами.

Інклюзія в дитячому садку: що потрібно знати батькам?

Похід дитини до дитячого садку – новий етап життя для всієї родини. Це і випробування, і одночасно – нові можливості для дитини та батьків. Як малюк буде ладнати з іншими дітьми, чи зрозуміють його вихователі, який за ним буде догляд? Тривоги батьків посилюються, коли у дитини є проблеми з розвитком. Якщо раніше на дітей з особливими освітніми потребами (ООП) чекали або спецгрупа, або зарахування на загальних підставах, то зараз з'явилася

можливість забезпечити малюкові інклюзивну освіту з індивідуальним підходом до його потреб.

Мета інклюзивної освіти — забезпечити рівний доступ до якісної освіти дітям з особливими потребами та надати їм можливість соціалізуватися. Так, діти з особливими потребами можуть навчатися у звичайних групах у дитячих садах (або класах у школі), але з індивідуальним підходом.

Згідно з Законом України “Про освіту” батьки мають право обирати заклад освіти, освітню програму, вид і форму здобуття освіти для дитини. Школа чи дитячий садок, до яких звернулись батьки дитини з особливими освітніми потребами, зобов'язані створити інклюзивний клас або групу.

ЯК РОЗПОЧАТИ НАВЧАННЯ ДИТИНИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ АБО ГРУПІ?

1. Батьки мають звернутись до Інклюзивно-ресурсного центру (ІРЦ). До ІРЦ можуть звернутись батьки дітей, віком від 2 до 18 років, які відчують занепокоєння щодо розвитку дитини, незалежно від наявності в дитини інвалідності чи встановленого діагнозу.
2. Фахівці інклюзивно-ресурсного центру проводять комплексну психологічно-педагогічну оцінку розвитку дитини.
3. Батьки отримують висновок про комплексну оцінку.
4. Батьки подають висновок про комплексну оцінку дитини разом із заявою про зарахування до навчального закладу.
5. Школа чи дитячий садок обов'язково мають створити інклюзивний клас або групу, якщо батьки подали висновок про комплексну оцінку дитини.
6. Наказом директора в закладі освіти створюється команда психолого-педагогічного супроводу, відповідно до Наказу МОН № 609 від 08.06.2018 року, до якої входять: директор закладу чи його заступник, учителі, асистент учителя, практичний психолог, батьки, асистент дитини та всі інші особи, залучені до навчального процесу. Команда супроводу створює індивідуальну програму розвитку (ІПР) дитини.
7. Батьки в обов'язковому порядку мають ознайомитись з ІПР та підписати її.
8. В інклюзивному класі чи групі мають створити умови для навчання дитини з особливими освітніми потребами відповідно до індивідуальної програми розвитку з урахуванням потреб і можливостей учня (учениці).
9. До роботи інклюзивного класу чи групи долучають асистента вчителя чи вихователя. Ця людина не є особистим педагогом дитини, а допомагає вчителю чи вихователю проводити освітній процес.
10. Якщо фахівці інклюзивно-ресурсного центру у висновку зазначили, що дитина потребує додаткової підтримки, то вона має право на асистента дитини. Роль асистента дитини можуть виконувати батьки, уповноважені ними особи чи соціальні працівники. Асистент дитини з особливими освітніми потребами проходить медичний огляд відповідно до вимог законодавства.

Коли є потреба звернутися з дитиною в інклюзивно-ресурсний центр:

- ✓ дитина почала пізніше гуляти, тримати голівку, тягнутися до іграшок, хапати їх, захищається при смоктанні, із запізненням навчилася сидіти, повзати і ходити;
- ✓ до трьох років у дитини не з'явилося мовлення, вона спілкується за допомогою жестів та окремих складів;
- ✓ з іграшками і до цього часу гратися не може, лише на короткий термін дитину може привабити чужа або нова іграшка; дитина неуважна, казки не слухає, не розуміє їх змісту, погано запам'ятовує вірші;
- ✓ у поведінці дитини є моменти, які Вас хвилюють: малюк дуже рухливий, неслухняний або, навпаки, млявий, повільний, у нього повсякчас змінюється настрій;
- ✓ Ви бачите ці особливості, але у Вас десь жевріє надія, що дитина переросте і буде такою, як і всі;
- ✓ у дитини є труднощі в засвоєнні освітньої програми чи навчальних предметів;
- ✓ педагоги скаржаться, що у дитини є труднощі в навчанні, конфлікти в класі, агресивність;
- ✓ дитина часто відчуває себе втомленою, не бажає вчитись, виконувати домашні завдання, відвідувати школу;
- ✓ дитина, на Ваш погляд, надто рухлива, або, навпаки, довго думає, гірше інших навчається, погано говорить.

Перелік документів, необхідних для проведення комплексної оцінки:

- ✓ документи, що посвідчують особу батьків (одного з батьків) або законних представників;
- ✓ свідоцтво про народження дитини;
- ✓ індивідуальна програма реабілітації дитини з інвалідністю (у разі інвалідності);
- ✓ форма первинної облікової документації № 112/0 “Історія розвитку дитини”, затвердженої МОЗ, у разі потреби — довідка від психіатра;
- ✓ психолого-педагогічна характеристика дитини із зазначенням динаміки та якості засвоєння знань під час навчання, підготовлена відповідним педагогічним працівником та затверджена керівником відповідного закладу освіти;
- ✓ комплексної оцінки;
- ✓ висновки відповідних фахівців щодо результатів надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг із зазначенням динаміки розвитку дитини згідно з індивідуальною програмою розвитку.

Комплексна оцінка проводиться фахівцями інклюзивно-ресурсного центру індивідуально за такими напрямками:

- ✓ оцінка фізичного розвитку дитини/ визначення рівня її загального розвитку, відповідності віковим нормам, розвитку дрібної моторики, способу пересування тощо. Таку оцінку проводить вчитель-реабілітолог;
- ✓ оцінка мовленнєвого розвитку дитини/ визначення рівня розвитку та використання вербальної/ невербальної мови, наявності мовленнєвого порушення та його структури. Таку оцінку проводить вчитель-логопед;

- ✓ оцінка когнітивної сфери дитини/ визначення рівня сформованості таких пізнавальних процесів, як сприйняття, пам'ять, мислення, уява, увага. Таку оцінку проводить практичний психолог;
- ✓ оцінка емоційно-вольової сфери дитини/ виявлення її здатності до вольового зусилля, схильностей до проявів девіантної поведінки та її причин. Таку оцінку проводить практичний психолог;
- ✓ оцінка освітньої діяльності дитини/ визначення рівня сформованості знань, вмінь, навичок відповідно до освітньої програми або основних критеріїв формування вмінь та навичок дітей дошкільного віку. Таку оцінку проводить вчитель-дефектолог.

Яка основна умова успішного виховання дітей в сім'ї?

- поважати свою дитину;
- сприймати її такою, як вона є;
- дозволяти їй бути собою;
- хвалити і заохочувати до пізнання нового;
- стимулювати до дії через гру;
- розмовляти з дитиною, слухати її, спостерігати за нею;
- підкреслювати її сильні сторони;
- впливати на дитину проханням — це найефективніший спосіб давати їй інструкції.